

Apróbb közlemények.

Az Egyesült Államok újabb öntöző műveiről. A Reclamation Services, mely az 1902. június 17.-i törvénnyel abból a célból létesült, hogy öntöző műveket építsen nyugat Amerika sivatag vidékeinek öntözésére, eddig is — 9 év alatt — igen nevezetes munkát végzett és a legkülönfélébb feladatokat oldotta meg.

Öserdőkön és sivatagokon keresztül utakat épített, munkás telepeket létesített, élénk erdő gazdaságot űz, gőzfürész malmokat épít, forrás csatornázásokat létesít, stb.

A munkák nagysága túlhaladja az ily irányú, eddig bárhol végzett munkákat. A legnagyobb töltés az arrowrock-i lesz a Boise folyón Idaho államban. Magassága elfogja érni a 106 métert és így 7·5 m-rel lesz magasabb az ihosheneinél Wyomingban és 20 méterrel a Roosevelttöltésnél Arizonában. A mellvédő fal hosszúsága 318 méter lesz. A legnagyobb nehézség a folyó elterelése volt az építkezés alatt, miért is szükségessé vált egy 150 méter hosszú alagut fúrása. A vízfogó gáttal 100,000 hektárnyi területet fognak öntözni. Az Engle töltés a Rio Grande-n Albuquerque és El Paso közt csak 62 méter magasra épül. Ez lesz a világ legnagyobb mesterséges tava. Hossza 64 km, szélessége 1·6—8 km, űrtartalma 2470 millió m³.

Ezenkívül négy másodrendű töltés fog még szolgálni a vizeknek a csatornába való levezetésére, amelyek 72,000 hektárnyi területet fognak öntözni. Hála a nagy munka termékenyítő hatalmának, előre lehet látni azt az időt, amidőn a hajdani puszta Rio grandei völgy egyike lesz Nyugat-Amerika legnépesebb és legtermékenyebb vidékeinek. *Winter Béla.*

Adat a mederfeltöltődésre. Addig amíg a Marosvölgy Déva-Lippa közötti szakaszát nem ismertem részletesebben a Marosvölgyének bent az Erdélyrészi-medencében lévő nagy feltöltődöttségét főleg a pleisztocén-végi vízmennyiség megcsappanásnak tudtam be. Most azonban a Déva-lippai szakasz sziklazátonyai és ezen felül mindjárt a régi Maros-mederfenéknek a mai mederfenéknél 2—5 méterrel való mélyebb fekvése meggyőztek arról, hogy a Marosvölgyének feltöltődését csupán a vízmennyiség megapadásával nem magyarázhatjuk meg, hanem tektonikai mozzanatokkal összefüggő és azokból következő esés változásra kell gondolnunk, amint arra Cholnoky professzor figyelmeztetett.¹⁾

De, hogy a vízmennyiség megcsappanása magában véve is mederfeltöltődésre vezethet éppen Cholnoky is elismerte még előbb, amikor a

¹⁾ Jegyzet Pávai Vajna Ferenc: Adatok az erdélyi részek pleisztocén klímájának ismeretéhez. (Földrajzi Közl. 1910. évf. 137. lap.)

Tiszameder helyváltozásaival kapcsolatosan így írt: „Ha azonban a folyó esése, *vagy* vízmennyisége megcsökkenik annyira, hogy medrét feltölti stb.“¹⁾ Ezt a jelenséget napjainkban is megfigyelhetjük a kisebb patakokon és pedig különösen azokon, amelyek csak időnként vezetnek le nagyobb vízmennyiséget. Az ilyeneken már néhány, aránylag szárazabb, esztendő is elég arra, hogy a meder feltöltődését észrevehessük.

Hogy egy példát hozzak föl 8—10 év előtt még az oláhlapádi patak árkát egy-két nagyobb áradás mindig kisöpörte s a kisebbek állandóan bevágtak úgy, hogy ott, ahol az úgynevezett Alsóerdőköz mezei-út vezet át elég mély árkán akkoriban egész csomó galyat kellett az újra és újra bevágódó tulajdonképeni mederbe helyezni, hogy a szekerek átmehessenek rajta. Azóta nagyobb áradás nem igen volt, a növényzet felburjánzott a nyáron sokszor egészen kiszáradó mederben, s az ezután következő vízmegdagadások, legfennebb csak arra voltak jók, hogy ezt a növényzetet eliszapolják, néhány centiméterrel a medret felemeljék, de a jobbára sásból álló gypet föl nem tudták szakítani. Néhány hét múlva az áradás megint csak dús vegetációt talált, amelyik újabb iszapot kötött meg úgy, hogy ma már nemcsak a bevágódást feltűntető kis meder telt meg, hanem az egész árok fenekén helyenként félméteresnél is vastagabb egészen új üledéket találunk.

A patak erozióbázisa ma is ugyanaz a Marosvölgy, mint tíz év előtt, a medréhez eszeágában sem volt senkinek sem hozzáynulni még egyetlen kicsi gátat sem kötöttek beléje s mégis feltöltődött és töltődik. Kézzelfogható bizonyossággal állapíthatjuk meg ebben az esetben, hogy ugyan a mellett az esés mellett is, a vízmennyiség megcsappanása és ebből kifolyólag a mederben felburjánzó növényzet egymással karöltve, fokozatos mederfeltöltődésre vezetnek, kisebb patakokban már néhány év alatt is.²⁾

Dr. Pávai Vajna Ferenc.

¹⁾ Földrajzi Közlemények. 1907. évf. 393. lap.

²⁾ A megjegyzést közöljük, anélkül, hogy egyetérténék vele. A kérdés sokkal komplikáltabb és nehezebb, sem hogy így meg lehetne oldalai. Alkalomactán majd reá térünk.

Szerk.